

Zpráva o rozvojové spolupráci za rok 2010

Přehled v českém jazyce

- Zpráva o rozvojové spolupráci vydaná Výborem OECD pro rozvojovou pomoc (DAC) je klíčovým výročním referenčním dokumentem pro statistiku a analýzu nejnovějších trendů v mezinárodní pomoci.
- Na dosažení rozvojových cílů tisíciletí (RCT) zbývá pouze pět let a ještě spousta práce. Realizace cílů se ještě ztížila vzhledem k hospodářské, potravinové a klimatické krizi, k nimž došlo v minulých letech. Tato zpráva podává informace o pohotovosti reakce Výboru DAC, který zařadil problém dopadu těchto krizí na rozvoj mezi důležité politické otázky a podpořil rozvojové organizace v poskytování další pomoci ještě efektivnějším způsobem.
- V době hospodářské nejistoty je o to důležitější, aby rozvojová pomoc nabízela lepší hodnotu za investované prostředky a aby se předešlo jejímu zneužívání. Rozvojové organizace reagovaly na tyto potřeby tím, že začaly věnovat ještě větší pozornost korupci, zaměřily se na projekty s jednoznačným rozvojovým přínosem, začaly ještě intenzivněji využívat systémy rozvojových zemí na vybudování vlastních kapacit a posílily svou činnost v 30 % nejchudších rozvojových zemích, což je velmi důležitým krokem k dosažení rozvojových cílů tisíciletí. Zpráva informuje také o tom, jakým způsobem chtějí členské státy Výboru DAC skutečně zefektivnit svou pomoc poskytovanou v nadcházejících desetiletích - zajištěním, že se klimatické změny stanou nedílnou součástí všech politických záměrů, a vytvořením přístupu se širším záběrem.
- Tato zpráva se vydává rovněž v elektronické verzi na internetu s cílem zlepšit dostupnost informací o hlavní činnosti Výboru OECD pro rozvojovou pomoc (DAC) a v reakci na potřebu rozvojových organizací získat rychlý a snadný přístup ke všem analýzám a statistikám.

„Kombinace potravinové, energetické a hospodářské krize staví rozvojové organizace před nelehký úkol a přináší otázky týkající se skutečného dopadu rozvojových projektů, způsobu prezentace takových projektů, jejich skutečného základu a naší schopnosti tyto projekty řídit a vykazovat výsledky.“ Eckhard Deutscher, předseda Výboru OECD pro rozvojovou pomoc

Zprávu o rozvojové pomoci vydává každoročně předseda Výboru OECD pro rozvojovou pomoc, instituce, která spojuje hlavní bilaterální dárce a usnadňuje jejich spolupráci za účelem zefektivnění společného úsilí na podporu udržitelného rozvoje. Tato zpráva poskytuje údaje a analýzy posledních trendů v mezinárodní pomoci.

V úvodu k této zprávě (kapitola 1) upozorňuje Eckhard Deutscher na to, že k dosažení rozvojových cílů

tisíciletí (RCT) zbývá pouhých pět let a spousta práce. Vzhledem k hospodářské, potravinové a klimatické krizi, kterým celý svět v dnešní době čelí, se dosažení těchto cílů oproti roku 2000, kdy byly stanoveny, ztížilo.

V minulých letech se Výbor DAC v reakci na tuto výzvu snažil především o to, aby problém dopadu těchto krizí na rozvoj zůstal důležitou politickou otázkou, a současně o to, jak pomoci rozvojovým organizacím adekvátně reagovat na vzniklou situaci. Deutscher upozorňuje, že rozvojové organizace nesmějí reagovat přepnutím do jakéhosi krizového režimu a snažit se zachránit jen to nejnnutnější. Namísto toho je třeba i nadále jednoznačně prosazovat zásady efektivní pomoci, jak je shrnují Pařížská deklarace o účinnosti pomoci a Akční program z Akkry (Příloha A): „Svět prošel hlubokou proměnou, ale naše rozvojové cíle zůstávají totožné.“

Plnění slibů

Jakmile se v plné síle projevil rozsah finanční a hospodářské krize, začaly rozvojové organizace se zvýšeným zájmem sledovat, zda bude dosaženo úrovně oficiální rozvojové pomoci (ODA). Údaje Výboru DAC o oficiální rozvojové pomoci za rok 2008 přinesly značnou úlevu, protože ukázaly, že objem pomoci dosáhl vůbec nejvyšší absolutní úrovně: 121,5 miliardy USD. Většina dárců v rámci oficiální rozvojové pomoci plánuje další navyšování vyčleněných prostředků, avšak k naplnění závazků přijatých na setkání G8 v Gleneagles a Millennium +5 OSN s plánovaným zvýšením pomoci na 130 miliard USD do roku 2010 při stálých cenách z roku 2004*, zbývá ještě kus cesty. Ne všichni dárci totiž své závazky dodrželi, a tím jsou stínem pochybností zasaženy všechny zúčastněné strany (kapitoly 1 a 8). Výbor DAC nadále monitoruje, jak dárci plní své sliby pomoci.

Důležitým ukazatelem pokroku dárců ve zlepšování rozvojové spolupráce je míra, do jaké je pomoc poskytována bez dalších komerčních závazků, tj. že pomoc není vázána na spolupráci s dodavateli z dárcovské země. Členské státy Výboru DAC v Akčním programu z Akkry přislíbily, že právě v osvobození pomoci od druhotných závazků proběhnou největší změny. Přestože však dárci vykazují, že 79 % bilaterální oficiální rozvojové pomoci (ODA) má nevázanou formu (údaje z roku 2007), podíl pomoci, který nadále plyne dodavatelům z dárcovské země, je stále znepokojivý.

* Vzhledem k tomu, že řada cílů je vyjádřena jako procento hrubého národního důchodu, způsobil klesající hrubý národní důchod dárcovských zemí snížení celkové hodnoty této předpovědi na 124 miliard USD v cenách z roku 2004.

Důkaz, že pomoc má smysl

V době hospodářských úspor chtějí mít dárcovské i rozvojové země jistotu, že poskytovat pomoc má smysl, že přináší lepší hodnotu za investované prostředky a že není zneužívána zkorumpovanou vládou. Rozvojové organizace se tyto otázky snaží řešit následovně:

- **Boj proti korupci.** Pařížská deklarace o účinnosti pomoci stanovuje jasný, praktický plán na zlepšení kvality a pozitivního účinku rozvojové pomoci prostřednictvím boje proti korupci. Zavazuje dárce k tomu, aby napomáhali protikorupčním opatřením v rozvojových zemích, zapojili se do národních iniciativ a podporovali místní angažovanost na protikorupčních reformách. Výdaje dárců věnované iniciativám určeným ke zlepšení fungování státní správy v oblastech, kde ke korupci dochází nejčastěji, jako jsou veřejné zakázky a systémy finanční správy, neustále rostou (obrázek 7.1, kapitola 7).
- **Orientace na výsledky.** Řada členů Výboru DAC reformuje své vlastní systémy rozvojové pomoci tak, aby byly spravovány „podle výsledků a s ohledem na ně“, tedy aby se orientovaly na maximální dopad na snižování úrovně chudoby a na další rozvojové cíle tisíciletí (kapitola 2). Více dárců se dnes například zaměřuje na projekty a programy vycházející z výsledků, které očekávají oni sami

a/nebo jejich partneři. Snaží se rovněž, aby takové programy měly jasné cíle, které umožní výsledky lépe změřit. A stále více dárců buduje mechanismy, které mají zajistit použití výstupních informací při plánování nových projektů a politik. Integrace takových systémů - a přesunutí pozornosti z izolovaných výsledků na viditelné snižování úrovně chudoby a další rozvojové priority - je však nelehkým úkolem pro všechny dárcy.

- Měření výsledků. Hodnocení, které umožňuje měření dopadu na rozvojové cíle, je velmi důležitým mechanismem zajišťujícím transparentnost a vykazatelnost. Výbor DAC připravuje pro hodnocení nové kvalitativní normy, které mají dárcům pomoci zlepšit jejich hodnocení a posílit vzájemnou spolupráci na společných cílech (kapitola 2).
- Zveřejňování výsledků. Není snadné dokázat, že prostředky investované do rozvojové pomoci jsou spravovány řádně a že rozvojová pomoc má pozitivní dopad. Vzhledem k zásadám stanoveným v Pařížské deklaraci, které se soustředí především na vlastní proces, například poskytování pomoci prostřednictvím místních organizací a spolupráce jednotlivých dárců, je obtížné přiřadit konkrétní výsledky konkrétním dárcům. Členové Výboru DAC zkoumají nové způsoby, jakými co nejlépe informovat o výsledcích rozvojové pomoci. Japonsko například využívá pro účely vlastního výkaznictví rámce hodnocení výkonu partnerských zemí (vytvořených za účelem monitorování pokroku v rozvoji). Takový přístup umožňuje dárcům používat stejné ukazatele, zejména ty, na nichž se dohodli s partnerskými zeměmi (kapitola 2).

Budování kapacity pro efektivní rozvoj

Aby pomoc byla účinná, musejí dárci respektovat priority a postupy rozvoje partnerských zemí a nadřadit je vlastní rozvojové politice a postupům. To mimo jiné znamená využívat k poskytování pomoci správné systémy dané země (kapitola 3). Desetiletí zkušeností s rozvojovou pomocí ukazují, že obcházení místních systémů a zásad oslabuje schopnost dané země rozhodovat o vlastní budoucnosti. Dosahují dárci u většiny rozvojové pomoci cíle, který organizace OECD stanovila pro využívání místních systémů? Pouze 45 % pomoci poskytované 54 rozvojovým zemím sledovaným v roce 2008 využívalo systémů finanční správy těchto zemí (obrázek 3.1, kapitola 3). V některých případech stupeň využití systémů partnerských zemí v letech 2005 až 2007 poklesl.

Kvůli obavám z korupce nebo nedostatečné kapacity má mnoho dárců například pocit, že je příliš riskantní nechat rozvojovou zemi plně rozhodovat o využití poskytnutých prostředků. Rizika, která jsou spojena s využíváním místních systémů, je však třeba porovnat s odpovídajícími přínosy, jež nejsou vždy dobře pochopeny nebo vysvětleny. Jedním z důvodů je skutečnost, že přínosy jsou institucionální, dlouhodobé a rozptýlené.

Organizace OECD a Výbor DAC vyzývají a podporují dárcy k tomu, aby využívali místní systémy, a s potěšením zjišťují, že někteří dárci již ve svých programech učinili kroky k systematické podpoře a využití místních systémů. Evropská komise například vytvořila interní informační systém, který monitoruje pokrok při využívání místních systémů. Také někteří dárci motivují partnery občanských společností k tomu, aby pracovali prostřednictvím místních systémů. Výbor DAC založil Globální partnerství na upevňování a využívání místních systémů, jehož členy jsou dárcovské a partnerské země a kterému předsedá Ghana společně se Spojenými státy americkými.

Výhled do budoucnosti: starý způsob rozvoje již není možný

Výzvy, s nimiž se musíme při plnění rozvojových cílů tisíciletí vyrovnávat, již nelze zvládat opatrným a úzce zaměřeným přístupem k rozvojové pomoci. V posledních letech se ukázalo, že obrovský dopad na rozvoj mají globální faktory přesahující rozvojovou pomoc. Nyní je nutné přistoupit k hlubším reformám a společnému úsilí, které překračuje tradiční platformu rozvojové pomoci.

Zaprvé je zřejmé, že pokud nebudeme řešit problém klimatických změn, bude hledání řešení dalších

klíčových rozvojových priorit výrazně oslabeno (tabulka 5.1, kapitola 5).

Zatímco se rozvinuté země snaží vypracovat co nejlepší strategii pro snižování emisí skleníkových plynů, musejí se všechny země snažit omezit množství oxidu uhličitého. Rozvojové země pak potřebují pomoc při přizpůsobování se dopadům již existujících klimatických změn. Adaptační opatření se musejí stát nedílnou součástí hospodářských politik, rozvojových projektů a mezinárodní rozvojové pomoci. Výbor DAC připravil směrnice, které napomohou zařazení otázek adaptace na klimatické změny do programů rozvojové spolupráce na všech úrovních - od místní přes projektovou až po národní úroveň. Zatímco úkolem partnerských rozvojových zemí je aktivně se angažovat na adaptaci na klimatické změny, mezinárodní dárci hrají důležitou úlohu při podpoře těchto snah, a to buď přímým financováním, nebo účastí na budování kapacit, například ke sledování vývoje klimatu či hodnocení dopadu klimatických změn v budoucnosti a formulaci priorit adaptace na národní úrovni (kapitola 5).

Zadruhé, ačkoli se mnoho zemí úspěšně blíží ke splnění rozvojových cílů tisíciletí, třetina všech rozvojových zemí stále zaostává (obrázek 6.1, kapitola 6). Tato skupina asi 50 zemí představuje ty nejchudší z nejchudších. Ve většině případů je situace zhoršena násilnými konflikty a nefunkční státní správou. Ačkoli jsou tyto země příjemci 38 % veškeré oficiální rozvojové pomoci, je zlepšení podmínek v těchto nestabilních státech nezbytné pro dosažení rozvojových cílů tisíciletí. Na základě zjištění, že nestabilní státy potřebují zvláštní pozornost, přijali ministři OECD pro rozvoj deset Zásad správné mezinárodní angažovanosti v nestabilních státech a situacích (2007). Při monitorování implementace těchto zásad v šesti nestabilních státech bylo prokázáno, že zásady představují užitečný rámec nápravných kroků v tak komplexním a obtížném prostředí.

Třetí skutečností je, že většina zemí s nízkými příjmy považuje obchod za nedílnou součást svého růstu a strategie ke snižování chudoby. Rostoucí otevřenost jednotlivých trhů musí doprovázet zásady, které rozdělí přínosy obchodu spravedlivě napříč rozvojovými zeměmi tak, aby místní obyvatelé přestali žít v chudobě (kapitola 4). To je obzvláště důležité v kontextu stávající hospodářské krize, jež způsobila pokles obchodních toků asi o 10 % a narušila důvěru v úlohu obchodu jako hnací síly růstu a snižování chudoby. Iniciativa Aid for Trade má rozvojovým zemím pomoci překonat informační, politické, procedurální a infrastrukturní překážky, které mnohým z nich brání využívat větší otevřenosti mezinárodních trhů či konkurovat bohatším státům. Výsledky nedávného monitorování této iniciativy ze strany OECD ukazují, že od jejího zahájení v roce 2005 došlo již k mnohemu zlepšení a navýšení zdrojů poskytovaných dárce.

V rámci nového globálního kontextu přinese pokrok v těchto a dalších důležitých oblastech i proměnu Výboru DAC, jak jej známe dnes. Nový Výbor DAC bude v mnohem užším kontaktu s širší globální komunitou rozvojové pomoci a bude zajišťovat, aby zásady byly na mezinárodní úrovni jednotnější, a to nejen v oblasti pomoci či rozvoje, a aby celosvětové otázky, jako jsou klimatické změny a spravedlivý světový obchod, byly při formulaci a realizaci těchto zásad zohledňovány ve větší míře. K tomu bude zapotřebí lepších a účinnějších politických nástrojů, zejména vzájemných hodnocení a statistik (kapitola 8). Větší důraz bude kladen na monitorování výsledků a jejich vykazatelnost. V neposlední řadě to znamená užší a proaktivní vzájemnou spolupráci, například rozšíření členské základny Výboru DAC. Jak se vyjádřil předseda Výboru DAC: „Na rozvojovou spolupráci musíme nahlížet jako na strategickou investici do společné budoucnosti. V globalizovaném světě představuje klíčový nástroj k zajištění stability, hospodářské integrace, osobní bezpečnosti a rovných příležitostí pro všechny.“

© OECD 2010

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD: www.oecd.org/bookshop/

Další informace vám poskytne Odbor pro legislativu a překlady při OECD, Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci: e-mail: rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštivte naši internetovou stránku: www.oecd.org/rights/

